

УДК: 37.013.21

Ірина Сілютіна
аспірант Переяслав-Хмельницького державного
педагогічного університету
імені Григорія Сковороди

СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СТОКГОЛЬМСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ШВЕЦІЇ

Розглянута програма підготовки вчителів англійської мови Стокгольмського університету. Охарактеризовано зміст та головні цілі професійної підготовки вчителів англійської мови, як складової педагогічної освіти і вищої освіти країни. Спеціалізації, як правило, вирізняються високою конкретністю. Проаналізовано обов'язкові компоненти підготовки вчителів англійської мови а також широкий спектр магістерських програм завдяки яким професіоналізм вчителя є сукупністю знань, умінь і цінностей, які зумовлені професійною та освітньою діяльністю.

Ключові слова: *вища освіта, професійна підготовка вчителів англійської мови, професійні знання та навички, компетентність, кваліфікація вчителя, професіоналізм, Стокгольмський університет, Швеція.*

Рассмотрена программа подготовки учителей английского языка Стокгольмского университета. Охарактеризованы содержание и главные цели профессиональной подготовки учителей английского языка, как составляющей педагогического образования и высшего образования страны. Проанализированы обязательные компоненты подготовки учителей английского языка а также широкий спектр магистерских программ благодаря которым профессионализм учителя является совокупностью знаний, умений и ценностей, обусловленных профессиональной и образовательной деятельностью.

Ключевые слова: *высшее образование, профессиональная подготовка учителей английского языка, профессиональные знания и навыки, компетентность, квалификация учителя, профессионализм, Стокгольмский университет, Швеция.*

Considered training program for teachers of English Stockholm University. The characteristic content and main goals of training teachers of English as a component of teacher education and higher education in the country. Restructuring of teacher education in Sweden are also the focus of special attention of the government and society in general. The determining

factors for effective preparation of acts certainty content of training regulations state documents. The priority focus of modern Swedish universities for improving the training of teachers of foreign languages is the individualization of learning and the creation of optimal methods of teaching foreign languages, which will form a stable communicative speech skills. Specializations are generally characterized by high specificity. Analyzed components required training English teachers and a wide range of master's programs through which professional teacher is a combination of knowledge, skills and values that are caused by occupational and educational activities. Professional training English teachers carried out in the Faculty of Humanities at Stockholm University is making it the largest Faculty of Humanities in Sweden. Research at the University of searching for prospective students: when placed on a powerful material and technical base. Graduates are not only knowledge but also know exactly how, when and where they can be used. The components of an effective system of training of teachers is to encourage the development of a common approach in education and cooperation of teachers of different specializations.

Key words: *higher education, training English teachers, professional skills and knowledge, competence, teacher training, professionalism, Stockholm University, Sweden.*

Якісна освіта розглядається світовим суспільством як інструмент соціально-економічного зростання і культурного розвитку. Сучасна педагогічна реальність характеризується тенденцією пошуку шляхів удосконалення вищої освіти та реформування (реформи 60-х та 80-х років, початок 90-х, Болонський процес – кінець 90-х – початок 2000-х). У законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», в «Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір» висвітлені вимоги до якості професійної підготовки майбутніх учителів, яка має забезпечувати особистісно-професійний розвиток майбутнього педагога.

Аналіз джерельної бази дослідження з означеної проблеми виявив, що прогресивний досвід Швеції щодо професійної підготовки вчителів іноземних мов є недостатньо вивченим та дослідженим українською педагогічною наукою. Дослідження наукових джерел і нормативно-правових актів, аналіз практичного досвіду підготовки вчителів іноземної мови у нашій країні засвідчили наявність суперечностей між:

- постійним зростанням вимог до професійної підготовки вчителів іноземної мови та недостатньо розробленими теоретичними засадами її здійснення у системі педагогічної освіти України в умовах стрімких змін світової освітньої галузі;
- прагненням наблизити українську систему підготовки вчителів іноземних мов до світових і європейських вимог та відсутністю необхідних організаційних, кадрових, матеріальних умов;

- потребою суспільства в ініціативних, творчих та дієвих педагогах («Учителях нової епохи») і переважно традиційною орієнтацією фахової підготовки на абстрактно-знаннєве.

Проблеми особистісного та професійного розвитку в процесі професійної підготовки майбутніх педагогів загалом і вчителів англійської мови зокрема, були і залишаються об'єктом уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників (К. Абульханова-Славська, І. Бех, А. Деркач, І. Зязюн, Г. Костюк, Н. Кузьміна, В. Лозова, А. Маркова, М. Ніколаєва, О. Пехота, С. Сисоєва та інші). Професійний та особистісний розвиток усе частіше розглядають як єдиний процес становлення майбутнього педагога в умовах його підготовки у ВНЗ (А. Алексюк, А. Деркач, В. Зазикін, А. Маркова, Л. Міщук, Л. Рибалко та інші). В умовах інтеграційних процесів, модернізації педагогічної освіти України відповідно до положень Болонської декларації, перед системою професійної освіти України постали нові завдання, шляхи розв'язання яких зумовлені підвищенням ролі особистості і професіоналізму вчителя як фахівця і громадянина для поліпшення соціального економічного, культурного життя суспільства в умовах ринкової економіки. Як європейська держава, Україна має орієнтуватися на участь у формуванні загальноєвропейського освітнього простору у процесі конструктивного діалогу із Заходом [2]. Українськими науковцями досить ґрунтовно досліджено системи освіти найбільших розвинених країн – США, Німеччини, Великобританії, Канади, Франції й інших (Н. В. Абашкіна, Л. І. Зязюн, К. В. Корсак, М. П. Лещенко, Н. М. Авшенюк, Л. П. Пуховська, А. В. Парінов, А. А. Сбруєва, І. Г. Тараненко та ін.), розроблені дослідження присвячені діяльності шкільних і дошкільних закладів та підготовці педагогічних працівників; вищу педагогічну школу США розглядає у своєму дослідженні Т. С. Кошманова.

Швеція традиційно славиться якістю своєї освіти. Воно і зрозуміло, адже нинішнє благополуччя цієї бідної ресурсами північної країни було багато в чому досягнуто саме працею висококваліфікованих робітників, прекрасно підготовлених інженерів і вчених. Крім того, сфера навчання тут одна з самих динамічних областей соціально-економічного життя. Перш за все, це відноситься до вищої освіти, основу якого складають знамениті шведські університети.

В останні десятиліття в силу демографічних проблем і цілого ряду інших причин шведи роблять все, щоб залучити якомога більше іноземних студентів. Розширюють систему навчання англійською мовою, вводять для іноземців спеціальні стипендії та інші пільги, що робить ще більш привабливим здобуття вищої освіти в стабільній і заможній країні. Яка, до речі, може дозволити собі (і це теж одна з чималих переваг) безкоштовно навчати всіх незалежно від громадянства [3].

Всього в Швеції близько 60 вищих навчальних закладів. Більшість

належить державі або муніципалітетам, але є і приватні. Університетський статус має 21 освітня установа (з них три приватних), де проходять навчання близько 350 000 студентів. Однак університетів класичного зразка – найбільш авторитетних і відомих у світі – в країні всього сім (в Стокгольмі, Упсалі, Лунді, Гетеборзі, Лінчепінге, Умео і Лулео). Найбільші центри фундаментальних досліджень – в Стокгольмі і Гетеборзі.

У Швеції педагогічну освіту реалізують в 26 університетах і університетських коледжах. Принципова відмінність педагогічних програм цих навчальних закладів полягає в тому, що коледжі на відміну від університетів не ставлять собі за мету підготовку педагогів-дослідників і вчених.

Незважаючи на зусилля держави підвищити статус вчителя, зробити педагогічну освіту більш гнучкою, кількість абітурієнтів, які вступають на педагогічні програми в Швеції, в останні роки скоротилося, і в даний час в середньому на одне місце претендує один абітурієнт. Щодо спеціалізації вчителя англійської мови статистика свідчить, що цей напрямок користується підвищеним попитом, і цей попит постійно має тенденцію до зростання.

Проблеми реформування педагогічної освіти в Швеції також знаходяться в фокусі підвищеної уваги уряду і суспільства в цілому. У квітні 2010 року шведський парламент прийняв закон, відповідно до якого ступінь бакалавра або магістра освіти присуджується в одній з чотирьох професійних кваліфікацій: дошкільна освіта, початкова шкільна освіта, навчальна дисципліна і професійна освіта.

Ступінь бакалавра навчальної дисципліни (англійської мови) надає дві можливі спеціалізації: викладання в 7–9 класах обов'язкової школи (270 кредитів, 195 з яких відводиться на спеціалізацію з трьох дисциплін) і викладання в старшій середній школі (300–330 кредитів, 225 або 255 з яких виділяються на спеціалізацію за двома навчальними дисциплінами).

Для отримання ступеня бакалавра професійної освіти (90 кредитів) потрібно накопичення 40 кредитів з дисциплін загальної педагогічної підготовки (замість 60 кредитів на інших програмах) і наявність вагомого педагогічного досвіду, співвідноситься з професійно-орієнтованими курсами вищого навчального закладу. Ця програма дозволяє педагогам-практикам отримати кваліфікацію викладача професійного навчання.

Для тих, хто вже має диплом бакалавра або магістра будь-яких наук, крім педагогіки, але планує викладати в навчальному закладі, пропонуються педагогічні програми тривалістю в півтора року. Для вже практикуючих вчителів існує можливість заповнити відсутні курси або кількість кредитів за допомогою традиційних навчальних курсів в університеті або шляхом дистанційного навчання, підвищити вчений ступінь або змінити спеціалізацію.

Всі існуючі програми педагогічної підготовки в Швеції складаються з трьох інтегрованих блоків. Перший блок – загальна педагогічна освіта (60 кредитів), обов'язкова для всіх студентів, що охоплює такі ключові теми, як дидактика, спеціальна педагогіка, соціалізація, основні ціннісні орієнтації, міждисциплінарні зв'язки і т. д. Мета даного блоку – стимулювати розвиток загального підходу в освіті і співпраця вчителів різної спеціалізації. Крім того, саме наявність спеціальних педагогічних компетенцій дозволяє вчителям ідентифікувати часто виникаючі в школі проблемні ситуації і допомагати учням знаходити шляхи їх вирішення, отримувати необхідну підтримку і допомогу.

Другий блок – вивчення певної предметної області (англійської мови) або дисциплін одного блоку (40 кредитів), які студент планує викладати в подальшому. Цей блок дозволяє студентам самим визначати свій педагогічний профіль. При цьому можливе вивчення таких традиційних дисциплін і навчання в рамках міждисциплінарного підходу або предметної області. Вивчення методики викладання певної дисципліни можливо з самого початку навчання в навчальному закладі або на будь-якому іншому наступному етапі.

Третій блок – спеціалізація (30 кредитів), що припускає поглиблене вивчення раніше обраної дисципліни (англійської мови) другого блоку або додаткові предмети. Наприклад, студенти можуть спеціалізуватися на вивченні певної вікової групи учнів, особливостях навчання дорослих, методиці навчання читання і т. д. [7].

Кількість кредитів може варіюватися від університету до університету. Наведемо для прикладу педагогічну програму Університету Стокгольма. Стокгольмський університет, на сьогодні – навчальний заклад, де навчаються понад 64000 студентів, а персонал нараховує 5000 осіб, серед яких деякі з найвідоміших учених світу, належить до числа найбільших вищих навчальних закладів Швеції. Університет пропонує високоякісну освіту і здійснює дослідницькі програми в галузі природничих, гуманітарних, соціально-політичних і правових наук.

Керівництво університету є вищим органом, який приймає рішення. Половина членів Ради представляють інтереси суспільства, в тому числі і голова, а решта членів представляють інтереси і університету та студентів [6].

Вище керівництво університету складається з ректора, проректора, двох заступників ректора і директора університету. У разі відсутності ректора, проректор бере на себе його обов'язки.

Педагогічна програма підготовки вчителів англійської мови Стокгольмського університету містить три обов'язкові компоненти: загально-педагогічні дисципліни (90 кредитів), навчальна дисципліна (англійська мова) (60 кредитів), спеціалізація (30 кредитів). Для студентів, які вже мають професійну освіту, пропонується додаткова педагогічна освіта (90 кредитів). Також реалізується програма підготовки радників-

---

консультантів (180 кредитів) – фахівців, які надають допомогу у виборі освітнього маршруту і кар'єри в цілому на всіх рівнях системи освіти.

В період навчання для кожного студента даної педагогічної програми обов'язковим є проходження педагогічної практики. В рамках блоку загальної педагогічної освіти вона триває 10 тижнів (10 кредитів). Тривалість педагогічної практики зі спеціалізацією в певній предметній області також становить 10 тижнів (10 кредитів).

Тривалість педагогічної практики зі спеціалізацією в певній предметній області також становить 10 тижнів (10 кредитів). Таким чином, на педагогічну практику відводиться, як правило, 20–30 тижнів (20–30 кредитів).

До завершення курсу навчання в університеті або університетському коледжі студенти зобов'язані підготувати дисертацію або проектну роботу (мінімум 10 кредитів), в якій повинні продемонструвати свою здатність оперувати науковими теоріями і дослідницькими методами.

У Стокгольмському університеті функціонує приблизно 70 кафедр і центрів в рамках факультету гуманітарних наук, права, природничих наук і соціальних наук.

Професійна підготовка вчителів англійської мови здійснюється на гуманітарному факультеті (Faculty of Humanities). Гуманітарний факультет складається з близько двадцяти відділів та центрів, що охоплюють понад п'ятдесят різних предметних областей: історія, мова, археологія, мистецтво і багато інших. На факультеті навчаються більш ніж 10000 студентів, а також працює понад 1000 співробітників. Це робить факультет гуманітарних наук в Стокгольмському університеті найбільшим факультетом гуманітарних наук в Швеції. Майбутні вчителі англійської мови навчаються на кафедрі англійської мови (Department of English).

Університет пропонує широкий спектр магістерських програм. Магістерська програма пропонує дворічну програму за спеціальністю в одній з областей дослідження. Вчителі англійської мови мають можливість реалізувати свої можливості за напрямками: загальне мовознавство та англійська мова.

Ця програма спрямована на розширення і поглиблення знань студентів в рамках своєї спеціальності, поряд зі зміцненням міждисциплінарних знань студентів в області теорії науки, етики наукових досліджень і науково-дослідних методик. Вона складається з обов'язкових курсів, необхідних для відвідування всіма студентами в рамках їх спеціальності і факультативних курсів, які будуть запропоновані в ряді відділень через факультет гуманітарних наук. Мовами навчання є англійська або шведська. Основний іспит проходить в письмовій формі у вигляді дисертації на тему, пов'язану зі спеціальністю студента.

Магістерська програма, яка надає поглиблені знання та навички в лінгвістиці, служить трампліном до аспірантури або підготовкою до

трудової діяльності в ряді мов суміжних професій, в тому числі школах, вищих навчальних закладах, архівах і музеях, бібліотеках, видавничій справі, державному управлінні, журналістиці, усному і письмовому перекладі.

Магістерська програма «Лінгвістика» – Спеціальність «Англійська мова» забезпечує поглиблене вивчення основних напрямків англійської лінгвістики, фонології, синтаксису, семантики, Стародавньої і Середньої англійської мови факультативними курсами, наприклад соціолінгвістика. Студенти навчаються незалежній і критичній роботі з питань лінгвістики, поліпшують свою компетентність в аналізі мовних даних, а робота з магістерською дисертацією розвиває здатність проводити лінгвістичні дослідження, аналізувати та обговорювати спостереження, а також створювати науковий текст адекватною англійською мовою.

Таким чином, професійна підготовка вчителів англійської мови в Стокгольмському університеті Швеції відіграє важливу роль, приймаючи до уваги наступне:

- необхідність глибокого розуміння таких концептуальних понять як знання і навчання у складному та мінливому світі;
- нове бачення професійної ролі вчителя англійської мови у сучасному суспільстві, приймаючи до уваги його фундаментальну функцію – передача універсальних цінностей;
- необхідність для вчителів кожної ланки освіти володіти педагогічними, психологічними і професійними компетентностями, для ефективної взаємодії з учнями на індивідуальному і груповому рівнях;
- здатність діяти у співробітництві з колегами та іншими діючими особами навчального процесу;
- володіння базовими дослідницькими компетентностями.

Всі ці критерії забезпечуються представленим навчальним закладом. Крім того, в Стокгольмському університеті тяжіють до підготовки практиків, а не теоретиків. Тому випускники мають не тільки знання, а й точно знають як, коли і де їх можна використовувати. Спеціалізації, як правило, вирізняються високою конкретністю. Так вже в процесі навчання майбутніх вчителів англійської мови готують для роботи в певній галузі, що, безсумнівно, допомагає в пошуку роботи за фахом.

Наукова база і лабораторії, бібліотеки і фонотеки відкривають відмінні можливості не тільки для професійного самовдосконалення студентів, а й для ведення наукової роботи. Дослідні пошуки в університеті перспективні для студентів: під це підведена потужна матеріальна і технічна база.

Випускники Стокгольмського університету, вчителі англійської мови, виходять зі стін навчального закладу озброєні передовими знаннями, а головне, вмінням працювати з першого дня свого трудового життя. Перед ними відкриваються широкі можливості. Їх охоче беруть на роботу, вони

вже можуть відкривати свою власну справу. Їм легше влаштуватися на роботу в зарубіжні компанії, так як існує правило: вже з перших курсів університету роботодавці підбирають собі майбутніх працівників, а професіоналізм вчителя є сукупністю знань, умінь і цінностей, які зумовлені професійною та освітньою діяльністю. Таким чином в умовах формування попиту країн у сфері освіти і економіки, проблема професійної підготовки вчителя англійської мови вийшла на одну з передових позицій в світовій системі підготовки та освіти вчителів англійської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глузман О. В. Університетська педагогічна освіта: досвід системного дослідження. – К. : Просвіта, 1997.
2. Державна програма «Вчитель» від 28 березня 2002 р. N 379 – Київ: Редакція загальнопедагогічних газет, 2002. – 40 с.
3. Державне управління спеціальної педагогіки ташкіл для учнів з особливими потребами Швеції (Special pedagogiska skolmyndigheten) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.spsm.se
4. Джуринський А. Н. Розвиток освіти в сучасному світі. – М. : ВЛАДОС, 2003.
5. Закон України «Про освіту» №1060-ХІІ, із змінами від 11 червня 2008. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.osvita.org.ua/pravo/law_00/
6. Міністерство освіти і науки Швеції (Utbildningsdepartementet) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.sweden.gov.se
7. Шведська національна агенція вищої освіти Högskoleverket (SwedishNationalAgencyfor HigherEducation) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.hsv.se
8. TheSwedishHigherEducationOrdinance (Декрет провищу освіти Швеції) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.uhr.se/en/start/laws-and-regulations/laws-and-regulations/the-higher-education-ordinance/>
9. Навчальні програми провідних ВНЗ королівства Швеції [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.knteu.kiev.ua/file/NjY4Nw==/95a38aceaae7fd7965c9ce238e694c7.PDF>